

„МАЙКА ПАРАШКЕВА“ ОТ ДОРА ГАБЕ

Изд. „Народна младеж“, 1971, 163 стр.

В един разговор Дора Габе беше споделила, че мисълта да напише книга за баба Парашкева я занимава повече от две десетилетия. През това време биографичният материал от срещите и разговорите с близките на героинята е не само събран и проучен, но и вътрешно усвоен, превърнат е в част от художническия свят на поетесата. Тя заживява до такава степен с образа на баба Парашкева, че идва един момент, в който вече не може да не напише книгата си, самият творчески акт се е превърнал в потребност.

Да се напише романизирана биография за майката на Димитров очевидно не е лека задача. Трудностите, с които е свързана подобна творческа задача, могат да имат най-различен характер и произход. От една страна, трябва да се познават биографичните факти, а, от друга, да се търсят художествените измерения на образа. С Парашкева се запознаваме, когато тя едва тринадесетгодишна бяга от турската потеря заедно с родителите си. Това е завръзката: после постепенно научаваме главните събития от нейния живот — слугуването у кмета, сватбата с Димитър, раждането на първото дете Георги, преместването в София. Едно след друго обикновените делнични събития попълват семейната летопис. Раждаат се децата, тръгват на училище, започват работа, борбата ги поглъща. И повестта за майка Парашкева постепенно разширява своя обхват, включва все нови и нови лица, събития, случки, преживявания, докато се превърне в истинска повест за цялото семейство. Писателката се е доверила на трепетите на майчино сърце, неговите импулси разплитат нишката на сладкодумния ѝ разказ. Доверила се е, за да ни разкрие с една изумителна простота духовната връзка между майката и сина, а ведно с това и съкровенията източници на добродетелите, които е възпитала в децата си. Затова, преди Парашкева още да е станала майка на героя от Лайпциг, в книгата тя е вече обаятелна майка, типична българка и една необикновена жена. С истинско вдъхновение Дора Габе прониква в света на героинята

си, съвършеното владееене на фактическия и биографичен материал ѝ осигурява възможността свободно да моделира образа, позволява ѝ да се насочи към главното.

Може би писателката най-точно е формулирала своето чувство към нея, когато описва протестното събрание в парижката зала Ваграм. Майка Парашкева с мъка си пробива път сред народа, изпълнил залата до краен предел. Подкрепена от двете си дъщери, тя се приближава най-сетне до първите редици. Тогава чува името си с името на своя син. „Всички станаха на крака. Погледите бяха отправени към катедрата, където застана малка крехка стара женица в дълга надиплена черна пола, стегната черна блуза и тънка черна кърпа около главата. Ярките прожектори осветиха бледното лице, а отворените широко сини очи грееха с особена светлина. Кога са виждали тя хора такава майка, такава мадона! Нямахме я в музетите, по картините на големите майстори на Ренесанса. Залата беше занемяла.“ В тази сцена е постигнат върховният смисъл на обобщението — българските мадини не са музейни експонати, защото те са потребни на народа, потребни са на добрите хора от цял свят, потребни им са техните синове и дъщери, за да има кой да ги защитава от фашистите. Такава е именно майка Парашкева в тази кратка романизирана биография, адресирана при това за юноши.

Писателката е уловила главното в нейния образ и затова го запечатва още в заглавието — майка Парашкева. Да, това не е само майката на Димитров, в нейния образ са изкристализирали изконните черти на българската майка. Дълбоката майчинска привързаност е пътят, по който тя стига до правдата на децата си. В представите си тя вижда Георги защитник на бедните, на неоправданите, на истината и това е достатъчно, за да стане неговата истина нейна. С верен художнически усет писателката подчертава тази линия в повествованието, защото съзнателно или не в края на книгата ние установяваме, че ведно с майка Парашкева viuшители и обаятелни се изправя и образът на нейния син, на Георги Димитров.

Тази линия обаче крие съвсем определена опасност — опасността от съзливото умиление. То би стеснило неимоверно не само изобразителния замах на повествованието, но би поставило изцяло на фалшива основа

сложните и многоплатови отношения между двамата. За щастие Дора Габе е успяла да я избегне и по този начин да разкрие пълноценно богатата гама от чувства, мисли, привързаност, грижовност и всеотдайност между майката и сина. Тъкмо това обуславя значимостта на художествените обобщения, постигнати и в двата образа.

Една от най-големите сполуки в повестта несъмнено е върнатата интонация на разказа, резултат на точно намерената повествователна форма. Съзнателно или не Дора Габе избира един маниер, в който синтезиранят жизнен материал предопределя синтеза на изложението. В повестта преобладава диалогът — едно средство много гъвкаво, динамично, трудно за постигане и модерно. Диалогът въздейства пряко върху читателите, без междинните звена на авторското присъствие, зареден е с действеност, с активност, с енергия. Тия качества правят четенето на книгата истинско удоволствие, правят я увлекателна в равна степен за малки и големи.

Романизираната биография „Майка Парашкева“ от Дора Габе е забележително постижение в съвременната ни детско-юношеска литература. Една книга, на която е съдено, както се е случило с повечето от книгите на писателката, отсега нататък да вълнува, да учи, да възпитава в човешки добродетели поколения след поколения.

Иван Сарандев

„ПРОБЛЕМИ НА СЪВРЕМЕННАТА БЪЛГАРСКА РЕЦЕНЗИЯ

Сборник статии и студии. Състав. Ат. Лазовски, изд. „Български писател“, 1971, 409 стр.

Мислите за рецензията, изказани от различни автори в сборника, са се превърнали в творчески разговор за най-важните моменти от литературно-критическата практика на миналото и съвременността. Събрани са 24 студии, статии и изказвания, обгръщащи проблемите на рецензията от появяването ѝ у нас до днес. Представена е критическата дейност на видни наши писатели и литературоведи от близкото и по-далечно минало, изказани са конкретни мисли за рецензията като жанр, направена е и кратка творческа анкета. Очертавайки панорамата на разволя на рецензията с нейните най-важни представители и разкривайки сегашното ѝ състояние, авторите на сборника същевременно са акцентували върху проблемите и задачите на съвременната литера-

турна критика. Върху здравите основи на традициите на първомайсторите на литературната рецензия са извличени основни принципи за съвременната литературно-критическа практика.

Сборникът се открива с откъс от речта на Тодор Живков пред столичните комсомолци, произнесена през 1969 г., и уводни думи от Ефрем Каранфилов за ролята на рецензията в съвременната литература. Критикът подчертава значението на класово-партийния критерий, споменава за тежката и отговорна роля на рецензента, който трябва да отсее от 300 нови книги, които ежегодно излизат на книжния пазар, „онова, което е най-хубаво, най-интересно, където се открояват характерните особености в развитието на съвременната ни литература, както и обратното — пошлото, погрешното в идейно-политическо отношение“.

Сборникът „Проблеми на съвременната българска рецензия“ е разделен на две части — в първата са включени проучванията на етапите от развитието на този жанр, а във втората част са бележките за съвременното състояние на рецензията. Това разделение, макар и малко условно, е правилно.

Заслужено място по големината и значението в сборника заема статията на Георги Цанев „Първи борби в критиката“, отнасяща се за проявите на литературната критика през първите десет години след Освобождението. С познаване на конкретния материал, но без да затъва в него, с кратък и точен коментар авторът е очертал сложната обстановка и бурните страсти на литературния фронт по онова време. Читателят с интерес ще проследи хрониката на сложните взаимоотношения между Иван Вазов и Захари Стоянов, техните спорове, субективните им и пристрастни оценки един за друг. Разгледани са схващанията на Вазов за романтизма и натурализма, силните и слабите страни на неговата литературно-критическа дейност от ози период.

Много точно е характеризирани и образът на един напълно забравен днес, но активен и влиятелен тогава критик — Петър Пешев. Той е имал широка култура и теоретическа подготовка, но му е липсвал истински художествен усет и критически нерв. Затова преценките му за творчеството на Вазов са погрешни, а неговото име на критик е изцяло потънало в праха на забравата. Интересни са наблюденията на Георги Цанев и върху критическата дейност на проф. Иван Д. Шишманов. Широка теоретична подготовка се съчетава при него с точния критичен поглед. Немногобройните му, рядко появяващи се рецензии не са загубили своята стойност и до днес. Ерудицията и културата в случая само подпомагат аргументираната и правилна преценка на такива крупни литературни творби като „Под игото“, „Немили-недраги“, „Хъшове“.